

se slovenskými kolegy na Velké Javořině, ze které se stala tradice.

Ročník 2023, číslo 1 měl už zmíněnou novou grafickou úpravu a zahrnoval studie zaměřené na nemateriální kulturní dědictví sledované v různém sociálním prostředí. Magdalena Maňáková se zaměřila na dětský folklor a podíl školy na jeho udržování. Anna Jagošová ve studii *Od tradice po performanci* zhodnotila vývoj slováckého verbuňku, zařazeného na seznamu UNESCO a Petr Drastil sledoval funkce obchůzky královniček na současné slovácké vesnici. Změnami neprošli jen jevy kulturní, ale také bytová výstavba na vesnici v souvislosti s kolektivizací, jak dokumentoval Daniel Drápala. Rovněž toto číslo NV přineslo několik nekrologů významných badatelů – prof. Josefa Kanderta, dr. Mirjam Moravcové, dr. Aleny Plessingerové a dr. Věry Kovářů.

Druhé číslo letošního ročníku se připravuje. Část studii je v recenzním řízení, další texty jako jubilejní články a recenze postupně redakci přicházejí. Lze konstatovat, že nic nebrání tomu, aby číslo vyšlo podle plánu v prosinci.

Ještě můžeme dodat, že jako supplementum NV vycházel *Zpravodaj komise pro lidové stavitelství, sídla a bydlení*, který přinášel články z konferencí komise, dále zprávy, jubilejní články badatelů věnujících se výzkumu vesnického domu a bibliografii literatury vydané k tématu vesnického domu za uplynulý rok. Redaktory Zpravodaje byli Roman Tykal, předseda komise, a Miroslav Válka.

Doufáme, že nový redakční tým NV bude pokračovat v intencích toho předchozího a že bude spolu s redakční radou

naplňovat poslání periodika ČNS a svým dílem přispívat k rozvoji etnologického výzkumu v ČR.

Miroslav Válka

Ústav evropské etnologie FF MU Brno

Laudatio k udělení čestného členství v České národopisné společnosti Lydii Petráňové

Lydia Petráňová (roz. Soukupová) se narodila 24. března 1941 v Kolíně, střední školu absolvovala v Kutné Hoře, aby při zaměstnání (učitelka ZŠ, archivářka v Archivu Československé televize) dálkově (1961–1967) vystudovala obor čeština – dějepis na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Tamtéž v roce 1969 získala titul PhDr., od roku 1991 je kandidátkou historických věd, v roce 1998 se habilitovala na Pedagogické fakultě Univerzity J. E. Purkyně v oboru české dějiny. Svoje „stýkání a potýkání“ s národopisem Lydia Petráňová zintenzivnila v 80. letech, kdy se jako neobyčejně pilná a skromná badatelka začala podílet ve formě krátkodobých úvazků na výzkumech Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV (dnes Etnologický ústav AV ČR, v. v. i.). Do ústavu natrvalo nastoupila v roce 1985 a působila zde jako odborná a posléze vědecká pracovnice, v letech 1992–2010 též jako vedoucí Oddělení historické etnologie (dnes Oddělení pro výzkum kulturního dědictví). Na počátku 90. let 20. století Lydia Petráňová také navázala užší spolupráci se znovuobnovenou Národopisnou

společností a stala se pravidelnou a aktivní účastnicí řady akcí, především vědeckých, které společnost pořádala.

Již na sklonku 90. let 20. století a nepochybně na úkor vlastní vědecké kariéry nabídla Lydia Petráňová své schopnosti vedení Akademie věd. Spolu s dalšími významnými osobnostmi české vědy (např. prof. Rudolf Zahradník) se jí v pozici členky Akademického sněmu AV ČR (1993–2006), Akademické rady AV ČR (1997–2005) i jako místopředsedkyně AV ČR pro oblast humanitních a společenských věd (2001–2005) vždy dařilo hájit svébytnost a důležitost etnologie a dalších oborů sociálních a humanitních věd i potřebnost Akademie věd jako takové. Je jen málo známo, že měla přímý podíl na přípravě velké reformy vědy a výzkumu v ČR směrem ke vzniku veřejných výzkumných institucí, jejichž postavení a autonomii nám závidí celá Evropa. Brutální demontáž této autonomie bohužel probíhá právě v době, kdy je toto laudatio publikováno.

Vědecké dílo Lydie Petráňové je stejně pestré jako její kariéra organizační či pedagogická. Osciluje mezi teoreticky promyšleným zájmem o obecné dějiny kultury a každodennosti od pozdního středověku až po současnost a detailním, zpravidla také regionálně vázaným mikrostudiem hmotné i duchovní lidové kultury. Rozsáhlou bibliografií Lydie Petráňové, kam patří nejvýznamnější díla českých historických věd vůbec (*Dějiny hmotné kultury I, II*. Praha 1985, 1995–1998) či podíl na zásadních oborových encyklopedických pracích (*Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*. Praha 2007), ale i celá řada učebnic,

popularizačních textů nebo recenzí velmi trefně popsal a zhodnotil Luboš Kafka na stránkách *Národopisné revue* (2011/2). Doposud nejucelenější, i když zdaleka ne kompletní bibliografii Lydie Petráňové pak obsahují jubilejní příspěvek z roku 2001 (*Český lid* 2001/2) a její personální heslo v biografickém svazku již zmíněné národopisné encyklopedie a v *Lexikonu českých historiků* 2010 (Ostrava 2013).

Od vydání těchto přehledů vědecké a publikační dílo Lydie Petráňové úctyhodně narostlo, a to především na úrovni velkých syntetických prací, nezřídka vznikajících v úzké spolupráci s manželem, historikem Josefem Petráňem. Jejich společné dílo svým způsobem vyvrcholilo právě sérií obsáhlých monografií věnovaných dějinám Univerzity Karlovy a dalších pražských vysokých škol, které vyšly mezi léty 2015 a 2018: *Filozofové dělají revoluci: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy během komunistického experimentu (1948–1968–1989)* (Praha 2015), *Čestní doktoři Univerzity Karlovy: 1848–2015* (Praha 2017), *Praha univerzitní / Prague – University Town* (Praha 2018). Zvláštní zájem o dějiny etnografie a folkloristiky Lydie Petráňová ve stejném období promítla do formování konceptuálních východisek rozsáhlého výzkumného projektu *Mezi státním plánem a badatelskou svobodou*, který byl věnován dějinám poválečného národopisu a v jehož rámci se např. věnovala kontroverzní osobnosti Otakara Nahodila (*Národopisný věstník* 2017/1), a který bude v nejbližší době konečně završen publikováním rozsáhlé kolektivní monografie. Klasická národopisná témata (strava, zbožnost, výroční svátky

a obyčejně) laureátka zpracovala v několika kapitolách syntetické monografie *Velké dějiny zemí Koruny české. Tematická řada, Lidová kultura* (Praha – Litomyšl 2014) a spoluautorsky je zúročila i v monografii *Dějiny českého venkova v příběhu Ouběnic* (Praha 2011, opět s J. Petrářem). Vedle všech těchto monografií publikovala i řadu dalších časopiseckých studií, slovníkových hesel i popularizačních textů zaměřených na dějiny oboru, každodenní život v raném novověku či zvykosloví.

Mimořádná zodpovědnost a ohleduplnost Lydie Petrářové vůči juniorním kolegům se v posledních letech odrazila v postupné rezignaci na nejrůznější organizační a další funkce. Též v Etnologickém ústavu AV ČR sama požádala, „*aby uvolnila místo mladším*“, o radikální zkrácení úvazku a později též převedení mezi emeritní zaměstnance, což je v českém kontextu, pro který je nezřídka typické takřka „doživotní“ lpění na pozicích, krok velmi neobvyklý. Uvolněnou energii Lydia Petrářová ovšem nekládá jen do radostí spojených s početným houfem vnoučat a pravnoučat. Lydia udržuje čilý kontakt se svými kolegyněmi a kolegy v ústavu, kterým je vždy ochotna pomoci, nabídnout cenné rady a zkušenosti i kriticky korigovat jejich badatelské i životní přehledy. A korigovat umí někdy opravdu důkladně. Právě otevřené člověčenství Lydie Petrářové, která zcela v duchu svého „prostého“ původu a upřímné evangelické víry nikdy nezapomínala na svou roli matky a manželky, ani na „obecné dobro“, je podle mého názoru hodnotou, jež by vedle její vědecké excelence pro nás mohla a měla být inspirací. Zaslouží si tedy

ocenění a plně si zaslouží i čestné členství ve vrcholové organizaci oboru, kterému se po celý život věnovala a věnuje.

Jiří Woitsch

Etnologický ústav AV ČR Praha

Laudatio k udělení čestného členství v České národopisné společnosti Janě Pospíšilové

Domnívám se, že vědecká, popularizační i organizační práce PhDr. Jany Pospíšilové, Ph.D., je v oboru všeobecně známa, takže nemusím zabíhat do přílišných detailů. Brněnská rodačka vystudovala na Univerzitě Jana Ev. Purkyně národopis a bohemistiku a po mateřských povinnostech získala uplatnění v oboru na brněnském pracovišti Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV. Tomuto pracovišti zůstala věrná až do odchodu na penzi. To už byl ale Etnologický ústav AV ČR, jehož název odrážel změny v oboru i společnosti, k nimž došlo po roce 1989.

Ve vědeckém díle Jany Pospíšilové lze najít několik konstantních témat, která postupně badatelsky prohlubovala a rozvíjela. Jednou z nich je Valašsko, kde má z matčiny strany rodové kořeny. Střední školu vystudovala ve Valašských Kloboukách a na jižním Valašsku na Klobouckém Závrší sbírala materiál pro svou diplomovou práci. Vracela se sem na další terénní výzkumy nebo jen za spolužáky a přáteli. Shromážděný vyprávěčský materiál publikovaný pod názvem „To